ՔՍԱՆԵՒԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 2565 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՄԱՐՏ — Ն. Տ. 17 ՄԱՐՏ 1880

ԳԱՑՄԱՆՔ

Տարեկան գին ի Պոլսոյ հմր. 10 մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսոյ » ի Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 2 1/2 Լ.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլայ։
Իւրաքանչիւր թիւ 40 փարա արժէ։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ԳԱՑՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—տնօրէնին պիտի ուղղուի, Ղալաթիա Սանդըքճըլար Ճատտէսի թիւ 198, Նօրօ խան, Մասիսի գրասենեակը։
Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Զատուած նամակ, յօդուած, եւ այլն չեն տրուիր։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 5 ՄԱՐՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Այս օրերս երկրին ելմտական և տնտեսական շահուց վերաբերեալ ինչ ինչ կարևոր խնդիրներ ծագած են, որոց վրայ ընդհանուր տեսութիւն մ'ընել օգտակար կը համարիմք։

Առաջին խնդիրն Օսմանեան դրամոց մասին եղած հիմնական կամ՝ ըստ Եւրոպացւոց՝ դիւցազնական տնօրէնութիւնն է, որ յանկարծակի կատարուելուն համար բաւական յուզում պատճառեց դրամական հրապարակին վրայ։ Եւ արդարև, ինչպէս ամեն արմատական փոփոխութիւն կամ տնօրէնութիւն, ներկայ դրամական տնօրէնութիւնն ալ՝ այն է Մէճիտիէ դրամոց նկատմամբ եղած յանկարծական կարգադրութիւնը բնականաբար շատերու շահուն դպչելով դժգոհութեան առիթ պիտի լինէր, մանաւանդ գաւառաց մէջ, ուր Մէճիտիէ դրամը ժողովրդեան առևտրութեանց գլխաւոր միջոցն էր, և քիչ շատ ամենուն ձեռքը կը գտնուէր։ Սակայն, երբ մտածուի որ այդ դրամն, արտաքոյ կարգի պարագայից մէջ ծնունդ առած, յիսուն տարիէ 'ի վեր երկրին վէրք մ'եղած էր, որ թէ՛ տէրութեան գանձուն և թէ՛ հասարակութեան շարունակեալ վնասու պատճառ մ'էր, երբոր մտածուի որ ամեն տարի մի միայն տէրութեան գանձուն մէկ միլիոն լիրայէն աւելի վնաս կը պատճառէր, վնաս մը, որ մինչև ցարդ 50 միլիոն լիրան անցած է, և զոր միշտ հասարակութիւնը տուժած է, վասն զի տէրութեան գանձուն վնասը բնականաբար ժողովրդեան վրայ կը ծանրանայ միշտ. երբոր մտածուի որ այդ վնասուն առաջքն առնլու կամ այդ վէրքը բուժելու համար մինչև ցարդ քանիցս փորձեր եղած էին, բայց ամեն անգամ ալ կիսկատար և ապարդիւն մնացած. երբոր մտածուի որ այդ անմաքուր դրամն երկրին դրամական միութեան գլխաւոր արգելքը լինելով տարիներէ 'ի վեր ըղձալի եղած և ամեն կողմէ անյապաղաբար պահանջուած ելմտական բարենորոգման միակ խոչընդոտն էր. վերջապէս երբոր մտածուի թէ տէրութեան գանձուն տագնապալից վիճակն երկրին առևտրական վիճակին վրայ ալ ծանրապէս ազդելով հասարակաց նիւթական վիճակին օր քան զօր վատթարանալուն և աղքատութեան ու թշուառութեան օր քան զօր ընդարձակելուն պատճառ եղած էր, երբոր, կըսեմք, այս ամեն պարագաները մտածեմք, կատարուած ելմտական տնօրէնութեան ապագայ օգտակարութիւնը չեմք կրնար ժխտել, ինչպէս որ կարելի չէ ժխտել այն վիրաբուժական գործողութեանց օգուտն, որք վայրկենական կամ առժամանակեայ ցաւ մը տալով մարդոց կեանքը մահուանէ կը փրկեն։

Կառավարութիւնն իւր ելմտական դրութիւնը բարեկարգելու և մշտապէս կանոնաւոր վիճակի մը մէջ դնելու համար, երկու անհրաժեշտ պարտականութիւն ունէր կատարելիք, մին էր իւր եկամուտքն հաւասարակշռել, երկրորդն էր դրամական միութիւն հաստատելով դրամոց ելևէջին առաջքն առնուլ, որ թէ՛ տէրութեան գանձուն և թէ ժողովրդեան վնասուց աղբիւր մ'էր միշտ։

Այս երկու պարտականութեանց առաջինը կատարելու համար ջանքը կը շարունակէ տակաւին, և բաժնուս նայելով՝ յաջող արդիւնք մը ձեռք բերուելու վրայ է. երկրորդով երկրին դրամական վիճակը կանոնաւոր դրութեան մը կը վերածի, որով ժողովուրդը վերջին գոհացութիւն մ'ընելով՝ միանգամ ընդ միշտ կազատի դրամական վնասներէ, որք՝ մանաւանդ վերջին տարիներս՝ չափէն աւելի ծանրացան իւր վրայ։

Արդարև, անկարելի է չգիտել թէ պատերազմին պատճառաւ և անոր աղէտալի հետևանօք երկրին ժողովուրդը մեծ վնասներ կրած և աղքատացած էր, և թէ ներկայ արմատական միջոցն ալ մանաւորապէս ծանր պիտի գայ անոր, բայց սիրելի է յուսալ՝ որ կայսերական կառավարութեան 'ի գործ դնելիք բարենորոգմանց և բարւոքմանց շնորհիւ ժողովուրդը տակաւ առ տակաւ այնպիսի օգուտներ վայելէ, որովք կարող լինի մինչև ցարդ կրած վնասներն հետզհետէ դարմանել։

Տնտեսական երկրորդ խնդիրն է Եւրոպական երկիրներու հետ Թուրքիոյ առևտրական յարաբերութեանց ապագայ վիճակն։ Այլ և այլ ժամանակաց մէջ Օսմանեան կառավարութիւնն իւր առևտրական շահերը քաղաքական նկատմանց զոհած էր Եւրոպացւոց նպաստաւոր միջոցներ հրատարակելով, և այնպիսի մաքսադրեր հաստատելով, որոց միջոցաւ Եւրոպական վաճառքը մեծ դիւրութեամբ Թուրքիա մտնելով, մահացու հարուած մը տուած էր բնիկ արհեստից և վաճառուց։ Այնպիսի չարիք մ'է այս, զոր երկարօրէն բացատրելու հարկ չկայ, ըստ որում ամեն բնիկ խանութպան և արհեստաւոր միշտ կ'զգայ զայն։ Կառավարութիւնն 'ի նկատ առնլով իրաց այս վիճակն, որոշեց Եւրոպայէն եկող վաճառուց վրայ աւելի ծանր մաքսադիր մը դնել, որպէս զի բնիկ արտադրութիւնք օտար արտադրութեանց դէմ պաշտպանուին։ Քաղաքական տնտեսագէտք դատապարտած են այս օրինակ պաշտպանողական միջոցներն և փոխանակութեանց ազատութիւն հռչակած են. բայց միշտ հարկ եղած է ընդունիլ թէ ազատ փոխանակութիւնը թէ և բարիք մ'է զարգացեալ և յառաջադէմ երկիրներու համար, չկրնար այնպէս լինել երբ զայն 'ի գործ դնող երկրին յոյժ յետամնաց է իւր արհեստից և արտադրութեանց մէջ, միով բանիւ, երբ անկարող է մրցիլ օտար արտադրութեանց դէմ. վասն զի ազատ փոխանակութիւնը մրցում կ'ենթադրէ միշտ։ Ուստի պաշտպանողական աշխարհավարութիւնը թէ և չարիք մ'է սկզբամբ, հարկաւոր և օգտակար է այսպիսի պարագայից մէջ, կամ՝ ըստ Եւրոպական բացատրութեան՝ «հարկաւոր չարիք» մ'է։ Պէտք է յաւել որ երբ խօսքը Թուրքիոյ վրայ լինի, անհրաժեշտ է գէթ ժամանակ մը պաշտպանել բնիկ արհեստներն ու գործարաններն օտար արհեստից և գործարանաց դէմ, այն բերքերու և ալրանաց մասին, զորս երկիրը կրնայ արտադրել։

Ազատութիւնն օգտակար և սիրելի է մարդուս. բայց եթէ ոչ նոյնքան սիրելի, գէթ նոյնքան օգտակար է որ մարդ մեծ ազատութիւն չունենայ և պաշտպանութեան ներքև կը գտնուի՝ երբ մանուկ է տակաւին և անփորձ։ Նոյն բանը պիտի ըսեմք նաև երբ խնդիրը բնիկ արտադրութեանց վրայ է, և երբ նոքա մանուկ վիճակի մէջ են։ Ցորակցիս չկայ թէ Բ. Դուռն այս խնդիրն յուզելով, ոչ միայն ժողովրդեան՝ այլ և իւր շահերն ալ նկատողութեան առած է, որովհետև, մաքսադրերն աւելցնելով ո՛չ միայն բնիկ ժողովուրդը պիտի օգտի, այլ և տէրութեան հասոյթները պիտի աւելնան՝ գէթ մինչև մէկ աստիճան։ Սակայն, Եւրոպացիք այնքան օգուտ կը քաղէին իրաց այս վիճակէն, որ այժմէն կը գուշակուի թէ մեծ ընդդիմութիւն պիտի ընեն նոր տնօրէնութեան. այս նպատակաւ է որ արդէն մայրաքաղաքիս Անգղ. ընդհանուր հիւպատոսն 'ի նիստ հրաւիրած է Կ. Պոլիս բնակեալ Անգղիացի վաճառականներն, և Անգղիոյ հետ առևտրական յարաբերութիւն ունեցող ուրիշ ազգէ վաճառականներն, որք ո՛չ միայն չեն ընդունիր եղեր Օսմ. մաքսադրոց աւելնալն, այլ նաև անոնց աւելի չափաւորիլը կ'ըղձային եղեր, և կրնայ վախցուիլ թէ կառավարութիւնը դարձեալ քաղաքական նկատմանց առջև ընկրկի և յառաջ չտանի իւր արդի դիտաւորութիւնն։ Այսու ամենայնիւ, այս նկատմամբ ձեռք բերուելիք ամեն իրական յաջողութիւն մեծ գոհութեամբ պիտի ընդունուի երկրին ժողովրդէն, որ՝ տարիներէ 'ի վեր կրած առևտրական և դրամական տագնապներէն յետոյ, կայսերական կառավարութեան լուրջ ուշադրութեան առարկայ լինելու վիճակի մը մէջ է այժմ։ Արդարև, եղած են այնպիսի կառավարութիւնք որք երկրին վաճառքն ու բերքն օտարաց դէմ պաշտպանելն իրենց ձեռք պատրուակ մ'ըրած են երկրին ժողովրդէն նոր տեսակ տուրք մ'առնելու. ըստ որում, երբ մաքսադրերը բարձր են, տարբերութիւնը միշտ բնիկ ժողովուրդը կը վճարէ եթէ մաքսերով բեռնաւորեալ օտար բերքերն ու վաճառքները նոյն իսկ այդ երկրին մէջ ալ յառաջ չեն գար։ Բայց մեք կը սիրեմք յուսալ, որ կայսերական կառավարութիւնն այս յոյժ փափուկ և կնճռոտ խնդրոյն մէջ երկրին և իւր ճշմարիտ շահուց համաձայն ընթացք մը պիտի բռնէ։

Գաղափարաց այս կարգին մէջ, այժմ կառավարութեան առջև գտնուող երրորդ և ոչինչ նուազ կարևոր խնդիր մ'ալ Օսմանեան ջուրերու նաւարկութեան խնդիրն է։ Ցայտնի է որ մինչև ցարդ Օսմանեան հեռաւոր նաւահանգիստներու ծովային առևտուրը գրեթէ միմիայն օտար ընկերութեանց ձեռք էր։ Մահսուսէի տնօրէնութեան բանեցուցած միքանի շոգենաւերը նշանակութիւն չէին ունենար Լոյտի և Մեսաժըրիի և ուրիշ Եւրոպական ընկերութեանց բանեցուցած շոգենաւերուն քով, որք Սև ծովու, Եգէական ծովու և Միջերկրականի Օսմանեան նաւահանգիստներուն առևտուրէն մեծ շահեր կը բերէին յիշեալ ընկերութեանց։ Իսկ բնիկ ընկերութիւն մը, այն է Շիրքէթի-Խայրիէ, միմիայն Վոսփորի մէջ նաւարկութիւն ընելու արտօնութիւնն ունէր։ Միւս կողմէն Մահսուսէի տնօրէնութիւնն աւելի բեռ մ'էր կառավարութեան համար քան թէ շահու միջոց. միով բանիւ հեռու էր իր նպատակին ծառայելէ։ Ուստի, երկար ժամանակէ ի վեր կառավարութիւնը մտադիր էր ուրիշ ընկերութեան մը յանձնել Մահսուսէի արտօնութիւնը։ Վերջերս այս խնդիրն աւելի որոշ ձև մ'առացաւ. Պ. Հանսօն, Մէսաժըրի Մարիթիմ Գաղղիական ընկերութիւնը, Աւստրիական Լոյտի ընկերութիւնն և Շիրքէթի-Խայրիէ առանձին ծրագրեր ներկայեցին Բ. Դրան՝ գործն իրենց վրայ առնլու համար։ Այս կարևոր գործին տանելիք վերջնական կարգադրութիւնն անծանօթ է մեզ, բայց կը յուսամք որ կառավարութիւնն այս առթէն օգուտ քաղելով պիտի ցուցնէ թէ այսուհետև տնտեսական լաւագոյն աշխարհավարութեան մը հետևիլ որոշած է բնիկ տարրին շահերն օտարազգեաց շահուն դէմ պաշտպանելով։ Շիրքէթի Խայրիէն, իբրև նաւային նորահաստատ ընկերութիւն մը, թերութիւն-

ներէ ազատ չէ մնացած, թէև օր քան զօր զանանք կատարելագործել զու ջանքն ալ չուրացուիր. այսու ամենայնիւ, ընկեր առրկերէ բաղկացեալ կարեւոր ընկերութիւն մ'է, և իրեւ այն՝ իրաւունք ունի քաջալերութեան և աջակցութեան: Մեր համոզումն այն է որ կառավարութիւնը Մահմուտէի արտօնութիւնը Շիրքէթի Խայրիէի տալով՝ ամեն տեսակէտով ճշմարտապէս երկրին չահուց համաձայն ընթացք մը բռնած կը լինի: Տարակոյս չկայ թէ յանժամ Շիրքէթի-Խայրիէ՝ իր կազմակերպութիւնն ալ իր գործոց ընդարձակութեան յարմարցնելով, նաւային օտար ընկերութեանց հետ յաջողութեամբ կրնայ մրցիլ, մինչդեռ Մահմուտէի անօրէնութիւնն այժմ բոլորովին երկրորդական գիրք մ'ունի այդ նկատմամբ: Այսպէս, երկրին համար մէկ մեծ թերութիւն մ'ալ, եթէ ոչ անմիջապէս, գէթ մօտաւոր ապագայի մը մէջ պիտի կրնայ վերնալ, այն է՝ երկրին առևտրական յարաբերութիւններն երկրին չոգենաւները պիտի կրնան կատարել: Պէտք չկայ յայտ լուսաւոր լինել դաւչակելու համար թէ Շիրքէթի-Խայրիէի ընկերութիւնը Մահմուտէի չոգենաւուց բռնած տեղերն ալ չոգենաւ բանեցնելու իրաւունք ստանալով, լաւ կազմակերպեալ և զօրաւոր ընկերութեանց դէմը պիտի գտնուի, և մրցումէն ալ անխափանաբար յառաջդիմութիւն պիտի ծագի, որ երկրին մեծամեծ օգուտներ կրնայ ընձեռել այլ և այլ նկատմամբ*: Այս և այս կարգի անտեսական խորհրդածութիւնք անխափանաբար 'ի նպաստ Շիրքէթի-Խայրիէի ընկերութեան են, որ քսան և հինգ տարիէ 'ի վեր անընդհատ չարունակութեամբն և կանոնաւոր վարչութեամբ վստահութեան և հետևաբար յաջողութեան ամեն երաշխաւորութիւն կընծայէ: Ուստի, գոհութեամբ կը լսենք որ՝ թէ և վերջնական որոշում մը չէ տրուած, այսու ամենայնիւ կայսերական կառավարութիւնը տրամադիր է եղեր ընդունել Շիրքէթի-Խայրիէի առաջարկութիւնները, որք Լոյտի և ուրիշ ընկերութեանց առաջարկներէն աւելի նպաստաւոր են: Նոյնպէս, կը լսենք որ, եթէ գործը վերջնականապէս Շիրքէթի-Խայրիէի յանձնուի, այս ընկերութիւնը «Շիրքէթի Թահրիէի Օսմանիէ» (Օսմանեան ծովային ընկերութիւն) անունը պիտի առնու:

* Պէտք չէ մոռնալ թէ Շիրքէթի Խայրիէի ընկերութեան մէջ Հայ տարրը կարեւոր տեղ մը կը բռնէ: Վարչութիւնը մեծ մասամբ Հայոց ձեռքն է, և երբ իր գործողութեանց շրջանակն այսպէս ընդարձակէ, տարակոյս չկայ թէ բազմաթիւ Հայ երիտասարդք պիտի կրնան գործածուիլ յիշեալ ընկերութեան ամեն կողմ ունենալիք գործակալութեանց գրասեններուն մէջ: Մ. Խ.

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա 15 մարտ.

Տէյլի Նիւս կը ծանուցանէ թէ Մարոքի Հրէից պաշտպանութեան խնդիրը կանոնաւորելու համար միջազգային դեսպանախորհուրդ մը պիտի գումարի 'ի Մատրիտ:

Տէյլի Քրօնիքլ հեռաւոր հեռագիրը կընծայէ Ալլահապատէն. «Աֆղանք եա ասին Զարքարի դիրքն: Անգղիացւոց զօրանիւց ցեղերը կը բաժնուին անոնցմէ. Թշնամի ցեղերու մեծ համախմբութիւն կայ. հետևաբար նոր պատերազմ մ'անխուսելի է:»

Բետրպուրկէն կը հեռագրեն Տէյլի Թէլէկրաֆի թէ՝ «Կորչաքօֆ իշխանին հրաժարման գրոյցը տակաւ առ տակաւ հաստատութիւն կը գտնէ, և հաւանականաբար ուրիշ փոփոխութիւնք ալ տեղի պիտի ունենան:»

Անգղիոյ խորհրդարանին լուծումը մարտ 24ին պիտի կատարի:

Փարիզ 15 մարտ.

Օրլօֆ իշխանը Բետրպուրկ կոչուելով այսօր մեկնեցաւ:

Երէկ երեք երեսփոխանաց ընտրութիւն կատարեցաւ: Երկու հանրապետականք ընտրուեցան, երրորդը Պոնաբարթեան մ'է, եղբայր Պ. Քասանեաքի, որ անցեալները մեռնող Պ. Կրանիէ Քասանեաքի որդին է և անոր տեղ ընտրուեցաւ:

Ծերակուտի ժողովին մէջ նախարարաց խորհրդոյ նախագահ Պ. Ֆրէյսինէ լուսաւ թէ ուսուցման վրայ առաջարկեալ օրինաց 7րդ յօդուածը մերժուելով, կը մնայ որ դէն կեցած օրէնքները գործադրել:

Ծերակոյտը նորէն մերժեց 7րդ յօդուածը՝ 132ի դէմ 149 ձայնիւ:

Հաւանական է որ Ծերակուտի ժողովոյն մէջ Պ. Ֆրէյսինէի բրած բացորոշ յայտարարութեանց վրայ՝ ձախակողմեանք ետ կենան իրենց որոշած հարցապնդումէն:

Բետրպուրկ 15 մարտ.

Լօրիս Մելիքօֆ զօրավարը սպառնալից գրութիւն մ'ստացաւ Ընչչականաց մասնախորհրդէն յայտարարող թէ իրեն դէմ վերջին օրերս եղած սպանութեան փորձը մասնախորհրդէն հրամայուած չէր, և թէ իր մահը դեռ որոշուած չէ:

Վարշաւիա 15 մարտ.

Ոստիկանութիւնն ընկերվարական գումարում մը կոխելով տասն և վեց մարդ ձերբակալեց:

Լոնտրա 16 մարտ

Օսմ. Քոնս.	10 1/2
Փոխ. 1865	11 3/4
» 1869	11 1/2
» 1871	56 1/4
» 1872	18 1/4
» 1873	10 3/4
» Եգիպտ.	86 1/2
Անգլ. Քոնս	97 13/16

Փարիզ 15 մարտ.

Օսմ. Քոնս.		10,60
Գոպլ. »	5 0/0	116,80

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝ Չէյթուն Պուրնուի կողմը շինուելիք վառօդատան գործարանին պէտք եղած մեքենայից պատրաստութեան և զետեղման գործը տէրութեան ճարտարապետ Պոլեան Վահէ Սարգիս պէյի յանձնուեցաւ:

Ոստիկանութեան յանձնախմբին անդամ Շահին պէյ Պրուսայի նահանգին ոստիկանութեան գլուխ անուանեցաւ գնդապետի աստիճանաւ:

——

Երէկ Առաջին նախարարն, և Ներքին, դատական և պատերազմական գործոց նախարարները մինչև իրիկուն վեհ. Սուլթանին քով գտնուելով, իրենց պաշտօնատեղիները չդընացին:

——

Մայրաքաղաքիս Աւստրիական դեսպանն այսօր վեհ. Սուլթանին պիտի ներկայանայ:

——

Վագըթ լրագրին ուղղելով այն լուրը թէ քսան և հինգ հազար ոսկւոյ արժողութեամբ Մեճիտիէ կոխուիլ սկսած է արքունի փողերանային մէջ, կըսէ թէ մի միայն վեց եօթըն հազար ոսկւոյ չափ հինգ ղըրուշնոց Մեճիտիէ դրամ կոխուիլ որոշուած էր շրջաբերութեան դրամ լինելու համար, և թէ այժմ յիշեալ դրամները կոխուած լինելով, հըրաման եղած է որ այսուհետև արծաթ դրամ չկոխուի:

——

Մէթալիքներն իբրև հանքային տրամադրութիւն ծախու առնելու համար Օսմանեան կայսերական Պանքային առաջարկն ամենէն աւելի շահաւոր դատուած լինելով, այս մասին կառավարութիւնն յիշեալ Պանքային հետ պայմանագիր մը կըստորագրէ, որոյ տրամադրութեամբ, քանի որ յիշեալ կարուած Մէթալիքներն իրեն յանձնուին, ինք ալ փոքր գումարներ պիտի վճարէ կառավարութեան՝ հաշւին յետոյ կարգադրուելու պայմանաւ:

——

Եկած տեղեկութեանց նայելով, Նովի-Պազարի կողմն Ալպանիացւոց զինեալ հրոսախմբեր անպակաս լինելով, Աւստրիական զօրքը միշտ պաշտպանութեան վիճակի մէջ կը պահուի եղեր, և Ներսէն՝ Պօսնայէն՝ զօրք ալ բերուեր է Նովի Պազարի կողմը գտնուող զօրաբաժնին վրայ աւելնալու համար: Աւստրիացիք իրենց գտնուած տեղերը կ'ամրացնեն:

——

Լէվընթ Հէրըլտ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Մէթալիքներու նկատմամբ ձեռք առնուած միջոցը գաւառաց մէջ մեծ յուզում և խռովութիւններ պատճառած է: Զմիւռնիոյ, Սելանիկի և Ադրիանուպոլսոյ մէջ կռիւներ եղեր են, և հացագործներու խանութներն աւար առնուեր են մանաւորապէս գաղթական կանանց կողմանէ: Հալէպի մէջ հացի կռիւներն այնքան ծանր համեմատութիւնք մ'առած են, որ կուսակալ Սայիտ փաշան մեծ դժուարութիւն կրեր է խռովութիւնն հանդարտեցնելու: Մարտինի մէջ յուզեալ ամբոխը գլխաւոր վաճառականաց մին սպաններ է և անոր տունն աւարի առեր է: Հայնի անուն Հայաբնակ գիւղաքաղաքին մէջ ալ կռիւներ եղեր են, և Տիգրանակերտի մէջ վերջին ծայր սարսափ կը տիրէ եղեր:

Նոյն լրագիրը կը ծանուցանէ նա և թէ այս անօրէնութեան և թէ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

—

ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Պատմական, աշխարհագրական և գիտնական յատուկ անուանց, յաւելեալ Հայկական յատուկ անուանք: Աշխատասիրեաց Ն. Ճիվանեան: Տէր և հրատարակիչ Վահրամ Յ. Մարգարեան: Կ. Պոլիս ի տպարանի Վ. Յ. Մարգարեան, 1879. Երես 838 վեշտասանածալ:

Լեզու մը կամ գիտութիւն մը և ընդհանրապէս որ և իցէ ուսում մը ուսանելու կերպերը կրկին են, մին դասախօսական ոճով տեղեկութեանց հիմերը և կանոնները ուսանելով, և միւսն հետաքրքրական ոճով հարկ եղած ատեն տեղեկութիւն մը գտնելու դիւրութիւն ընծայելով: Այդ երկրորդ ոճոյն միակ գործին բառարանք են, որք այբուբենական կարգաւ շարադասեալ տեղեկութեանց գիրքեր կրնան ըսուիլ: Ինչչափ ուսումը ծաւալեցաւ աշխարհիս մէջ և ժողովրդական եղաւ, այնչափ աւելի բառարանաց պէտքն ալ աւելցաւ, և այսօր Եւրոպական ազգաց մէջ ամեն ուսմանց և գիտութեանց համար բառարաններ յօրինուած են. ոչ միայն պատմութեան, աշխարհագրութեան, գիտութեան եւ այլ նաև իմաստասիրութեան, բնագիտութեան, աստուածաբանութեան եւ բառարաններ յօրինուած են, որք առէպ իրենց ընդարձակութեամբն և ընտիր խմբագրութեամբ դասախօսական և գիտնական երկասիրութիւններն իսկ կը գերազանցեն:

Մեր ազգին մէջ, ուր նախնական և էական մատենագրութիւններն իսկ կը պակսին, աւելորդ է այդպիսի դիւրութեան համար սահմանեալ գիրքեր որոնել: Սակայն զարմանալին այն էր, որ և ոչ յատուկ անուանց բառարան մը ունէինք դեռ, որոյ կարևորութիւնն ոչ նուազ զգալի և շօշափելի է՝ քան հասարակ անուանց բառարաններու պէտքը: Գիտեմ թէ ասկէ դար մը առաջ երկհատոր յատուկ անուանց բառարան մը հրատարակուած է 'ի Վենետիկ «աշխատասիրութեամբ աշակերտաց Մխիթարայ Աբբայի» պարունակելով Սրբազան Պատմութեան և Արտաքին Պատմութեան վերաբերեալ յատուկ անուններն, և այդ վերջին մասին մէջ մեծաւ մասամբ ազգային և միայն հին պատմութեանց յատուկ անուանք կը գտնըուին: Սակայն այդ երկասիրութիւնն այսօր հազիւ Մատենադարանաց մէջ կը տեսնուի, և ձեռն ու ոճն եւ դայն բնաւ ժողովրդական և գիտնականաց հրատարակութեանց մէջ դասել չեն ներեր:

Միւս կողմէն ազգին մէջ ուսումըն և հմտութիւն դամ քան զգամ տարածուեցան, մանաւանդ լրագրական թերթերու շատնալն և ժողովրդեան ընտելանալը, անանօթինելի ըրաւ պատմական, աշխարհագրական, գիտնական և այլ յատուկ անուանց իմաստը, տեղագրութիւնը, ժամանակագրութիւնն և այլ տեղեկութիւններ:

Այդպիսի ամենակարևոր հրատարակութիւնն մ'է՝ զոր վերջին օրերս մէջ Մեծ. Նշան էֆէնտի Ճիվանեան ընծայեց 'ի վայելս Հայ ժողովրդեան, լեցնելով այսպէս ազգային գրականութեան մէջ գտնըուած մեծ դատարկ մը, և երախտապարտ ընելով բոլոր Հայ ընթերցողներն, որք օտարալեզու գիրքերը գործածելու կամ ստանալու կարողութիւն չունին: Իսկ Հայ յատուկ անուանց բառարանովն՝ նոյն ինքն կարող Հայ ուսումնական և բազմահմուտ անձանց ալ այնպիսի ծառայութիւն մը ընծայեց, զոր այլուստ ընդունել կարող չէին:

Մեծ. Ն. Ճիվանեան էֆէնտին ծանօթ է Հայ դպրոցաց, ոչ միայն իր անուան ներքև, այլ և այլաբանական անուան ներքև լրագրական հրատարակութեամբքն. իսկ առաջիկայ իբր ծանրակշիռ և օգտաւէտ երկասիրութիւն մը՝ իրաւունք կուտայ, որ հեղինակին անունը ազգային մատենագրաց մէջ դասուի:

Յատուկ անուանց բառարանն երկու խոշոր անհաւասար մասերու բաժնուած է, որոց առաջինն երկրորդին եռապատիկն է: Այդ երկրորդ մասը բացառաբար Հայ յատուկ անուանց նուիրեալ է. մինչ առաջինը կը պարունակէ թէ՝ Սրբազան՝ թէ՝ արտաքին և թէ գիտնական պատմութեանց և միւս յատուկ անունքը՝ որ Հայ չեն:

Եթէ ըսեմք թէ Ճիվանեան բառարանը լիակատար և անթերի գործ մի է, այնպիսի մէկ բացարձակութիւն ըրած կըլլամք, զոր թերևս հեղինակն իսկ կը մերժէ: Ինչչափ որ իր այդ երկասիրութեան համար Պուիյէի և Լառուսի Գաղղիական բառարաններն իրեն առաջնորդ առած ըլլայ, ինչչափ որ Հայ անուանց նկատմամբ ալ Մխիթարեանց բառարանէն օգտուած կարենայ ըլլալ, դարձեալ Ճիվանեան բառարանը իւր մէջ նոր երկասիրութիւն մի է, որ առաջին անգամուն կատարեալ չէր կրնար ըլլալ, ինչպէս որ հեղինակն ալ յառաջաբանին մէջ կը խոստովանի, և ինչպէս որ կրնան մակաբերել նմանօրինակ գործոց ձեռնարկող մատենագիրք:

[illegible]

Հելլենական խնդրոյն վերջերս ստացած աննպաստ դարձուածոց վրայ՝ նախարարական փոփոխութեան զըրոյցներ ելած են ։

Կերեւի թէ Հելլենական խնդիրը Սամոս փաշայի յուսացած և յուսադրած արդիւնքը չէ ունեցած, իրողութիւնն այս է որ տէրութիւնք ուսումնական յանձնախմբի մը կազմութեան վրայ կը պնդեն, որուն մասնակցութիւն չպիտի ունենայ Թուրքիա ։ Առ այժմ Սամոս փաշա նոյն խնդրոյն վրայ ընդարձակ ծանուցագիր մը կը խմբագրէ եղեր տէրութեանց ղրկելու համար ։

Իսկ Վագըթ լրագիրը գոհունակութեամբ կը ծանուցանէ թէ չորս նահանգներէ (վիլայէթ) հեռագիր եկած են առ Բ. Դուռն, և Մէթալիքներու նկատմամբ ձեռք առնուած անօրէնութեան պատճառաւ գաւառական ժողովրդոց գոհունակութիւնն ու շնորհակալութիւնը կը յայտնեն եղեր։

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		11 20
Այս առաւօտ բացուեցաւ		11,21
կէս օրին		11,21
Բուռսայի երկաթուղի	ֆր.	37 25
Թղթադրամ	մէ.	1000

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

5 Մարտ

Անգղ. լիրա	ղրշ.	110 3
Նաբոլէոն ոսկի	»	87 12
Իմփէրիալ Ռուս	»	90 4
Ռուսական Թղթադրամ 8 բալ.		65 քարիք
Պըլըմիջ	ղրշ.	51 30
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	6 30
Չինկոյ	»	195
Մէթալիք		200
Պղինձ	»	536
» 5 փարանոց	»	250

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ցաւելով կը լսեմք թէ Ս. Պատրիարք Հայրը շաբաթ և կիրակի առաւօտ սաստիկ ցուրտերուն ժամանակ տունէն դուրս ելնելով և Պատրիարքարան գնացած լինելով՝ հիւանդութիւնը նորոգուեր է ։

Պիլէճիկէն Պատրիարքարան քաշուած հեռագիր մը նոյն տեղին եւ սով լինելը ծանուցանելով՝ անմիջական օգնութիւն կը հայցէ ։

Ս. Էջմիածինէն գրուած նամակներ կը ծանուցանեն թէ Ռուսական կառավարութիւնը վեհ. կաթողիկոսին հետ բանակցութեան մտեր է, որպէս զի Ս. Աթոռին բազմադարեան սեփհականութիւնն եղող Վաղարշապատ, Օշական, Եղուարդ, Մուղնի և Մաստարա գիւղերը կառավարութեան յանձնուին, որոց փոխարէն Կովկաս գաւառաց փոխարքայն կը խոստանայ տէրութեան գանձէն տարեկան 20,000 րուպլի վճարել Էջմիածնի, մինչդեռ Ս. Աթոռը 10000 րուպլի կ'առնայ եղեր յիշեալ գիւղերուն հասոյթէն ։

Վեհ. կաթողիկոսը կ'ընդդիմանայ և չընդունիր եղեր այս առաջարկը, խորհելով որ յիշեալ գիւղերը վանքին աւանդական կալուածներն են, զորս ժամանակաւ Օսմ. և Պարսից կառավարութիւնք իսկ յարգելով չեն գրաւած ։

Եթէ սոյդ է վեհ. կաթողիկոսին ընդդիմութիւնը, շնորհակալեաց արժանի է, վասն զի թողումք որ Ռուսիոյ կառավարութեան այդ տեսակ խոստումները շատ անգամ չեն իրագործուած, վեհ. կաթողիկոսն ինքնին իրաւունք չունի վանքին այդ կարեւոր սեփականութիւններէն հրաժարելու, որոց ինք պարզապէս աւանդապահն է և ոչ տէրը ։

Կը լսեմք թէ Ս. Պատրիարք Հայրն այս խնդրոյն վրայ բանակցութեան մտեր է մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպանատան գործակատար Պ. Ընուֆի հետ ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

Նիկոմիդիա 25 փետր. 1880

. . . Խմբագիր .

Տեղւոյս ազգային դպրոցները ժամանակէ մ'ի վեր գոհացուցիչ վիճակ մ'ունենալէ հեռի լինելով, թէ և առկէ առաջ քանի մ'ուսումնասէր անձինք ջանացին նոր ուղղութեամբ մը կանոնաւորել զանոնք, բայց թափուած այնքան աշխատութիւնք անյաջող ելք մ'ունեցան՝ գլխաւորաբար ժողովրդեան անտարբերութեան պատճառաւ ։ Զայս տեսնելով աշակերտաց քանի մը հայրեր և այլ բարեսէր անձինք՝ միացան Գեր. Փ. Առաջնորդ Ս. Հօր հետ և առ այժմ 35 աշակերտներէ միայն ամսական թոշակ մ'առնելու պայմանաւ՝ Հայերէն և Գաղղիերէն լեզուաց դասատու մը կարգեցին Թաղ. Խորհըրդոյ միջոցաւ ։ Վարժարանաց վրայ հսկելու և հետզհետէ բարեկարգութիւնն ընդարձակելու պաշտօնով Նոր Հոգաբարձութիւն մը կազմուեցաւ ազգին համակրութիւնը վայելող ուսումնական և ուսումնասէր անձանցմէ բաղկացեալ, որոց աշխատութեան իրական արդիւնքն եթէ տեսնելու բաղդաւորութիւնն ունենամ, անոնց անուանքն հրատարակելու համար Ձեզ ծանուցանել կը խոստանամ ։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հրամանին և Պօլսոյ Կեդր. Ցանձնաժողովոյ հրահանգին համաձայն՝ Գեր. Փ. Առաջնորդն Ազգ. Քաղ. Ժողովոյ գործակցութեամբ Հայաստանի սովելոց ի նպաստ հանգանակութիւն մը բանալու նպատակաւ Մասնախումբ մը կազմեց հետեւեալ 7 պատուաւոր ազգայիններէն ։

Մեծապատիւ Էֆէնտիք
Գասպար Տ. Թ. Գասպարեան Ատենապետ.
Մելքոն Սաքիասեան Ատենադպիր
Թադէոս Մ. Ց. Ղազարոսեան Գանձապ.
Ոսկան Տ. Պօղոսեան Համարակալ
Եսայի Պիպլեան
Եսայի Քաջեան
Կարապետ Պօյաճեան։

Այս մասնախմբին կազմութենէն ի վեր բաւական օր անցած լինելով, յուսալի է թէ՝ քիչ օրէն իւր հաւաքած նպաստի գումարը Կեդր. Ցանձնաժողովոյ յղել կը փութայ ։

Կը լսեմ թէ՝ քանի մը գթասիրտ տիկնայք իրենց սեւէն 500 ղրուշէն աւելի (մէճիտը 20 ղրուշի հաշւով) գումար մը հաւաքելով յանձներ են մասնախմբին ։

Կըսուի թէ՝ հանգուցեալ Մկըրեան Սարգիս Էֆէնտիի տեղ, որ քաղաքիս կառավարական խորհրդի ժողովոյ անդամ էր, ուրիշ Հայ մը ընտրուելու վրայ է Գեր. Փ. Առաջնորդ Հօր մատուցած եռապատիկ ընտրելեաց ցանկին վրայ ։ Սիրելի է յուսալ որ անոնց մէջէն արժանաւորագունին կը վիճակի ընտրութիւնն ի գոհունակութիւն գաւառիս ժողովրդեան ։ Ընտրութեան արդիւնքը պիտի փութամ հաղորդել Ձեզ ։

Հողին ձիւնք և սառնամանիք սկսան հալիլ և օդերը բացուեցան, ահա գողութեան ձայներ կը լսուին Ատաբազարէն և քաղաքիս շրջականերէն, որոնք ի գործ դրուեր են գաղթականաց ձեռօք ։ Տեղական կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք, որպէս զի բարեհաճի այժմէն զգուշութեան միջոցներ ի գործ դնել ։

Ամերիկեան դեսպան Պ. Մէյնարտի ի Նիկոմիդիա եկած ըլլալուն լուրը, զոր լրագիրք հրատարակեցին, անհիմն է ։ Կը կարծուի թէ Իզմիր գնացած է ։

Խմբագիր Տէր, հաճեցէք ներկայս հրատարակել ազգօգուտ լրագրոյդ մէջ և ընդունեցէք իմ խորին յարգանքս, որով մնամ . . .

* * *

Ի նպաստ Հայաստանի սովելոց Տրապիզոնի հայրենակցաց Հայոց և բարեսիրտ օտարաց հանգանակութեան ցուցակն ։

(Շարունակութիւն և վերջ տես Թիւ 2563)

Մեծապատիւ Տեարք	Արծթ. ղհկն.
Համբարձում Շահինեան	20
Պետրոս Շահինեան	20
Սարգիս Վարդեվանեան	20
Ստեփան Իրիգիլեան	20
Խաչատուր Գասպօլեան	20
Պօղոս Սարիեան	20
Կարապետ Շէհրիկեան	20
Սարգիս Մափէսեան	20
Մ. Յակոբ Ճգնաւորեան	20
Կարապետ Քալէվըաճեան	20
Յովհաննէս Ղազարեան	20
Աինէքերիմ Քօթողլեան	20
Մելքոն Ղալայճեան	20
Մկրտիչ Թիւօքմէճեան	20
Մատթէոս Հէքիմեան	20
Յովհաննէս Պաշլու	20
Աղեքսան Ջէմալըճեան Ակնցի	20
Կարապետ Ռշգունեան	20
Գալուստ Պէննիեան	20
Մկրտիչ Նուպարեան	20
Եղիա Պասմաճեան	20
Սարգիս Քահվէճեան	20
Միսաք Խորոյէլեան	20
Արմաշի խնամուն Մ. Թիւրքեան	20
Երուանդ Քումու	20
Ջատիկ Մակօլեան	20
Պօղոս Գալէմքէրեան	20
Սեդրակ Խաչատուրեան	20
Պօղոս Աւետիսեան	20
Կարապետ Աւետիսեան	20
Յովհաննէս Աւետիսեան.	20
Սերոբէ Խամուրճեան	20
Խանճի Թահիր	20
Պօղոս Ալիքեան	20
Յովհաննէս Խանիգէկեան	20
Յովսէփ Օսկինարեան	20
Մանուկ Թաղէոսեան	20
Տիգրան Պօղաճեան	20
Յարութիւն Սարգիսեան	20
Ստեփան Մարմարեան	20
Փէշտիմալճի Իսմայիլ	20
Ղօրղօր Քարաեանիսի	20
Հաճի Եանի Սարրաֆ	20
Խրիստօ Շէրալի	20
Վասիլ Սանդրօբուլօ	20
Բալլինի	20
Աթէլեաննի	20
Բ. Ալբիօբուլօ	20
Թրեանտաֆիլի Թրեանտաֆիլլիսի	20
Եանի Քարաեանիսի	20
Անտօնաքի Ֆիլիպի	20
Իլիա Քօստանդինիսի	20
Պետրոս Մինասեան խոհարար	10
Յակոբոս Քօթօղլեան	10
Աւետիս Թիրաքեան	10
Յովհաննէս Կիւրճեան	10
Պետրոս Ճգնաւորեան	10
Աբրահամ Թօմանեան	10
Նշան Զամուրճեան	10
Պալտասար Ալյաղեան	10
Ազնիւ Տիկնայք	
Տիկին Յ. Մինասեան	100
Օր. Սօֆիկ և Նունիկ Մարգարեան.	20
Օրիորդ մի	20
Օրիորդ Միսաքեան	20
107 1/2 ղրշի հաշւով լիրա Օսմ. 49 և 93 1/4 ղրշ	5390

Մեծապատիւ Տեարք	Մէթալիք Դահեկան
Պօղոս Թիւթիւնճեան	56
Մէհմէտ Աւանալասը Օղլու	50
Յարութիւն Քէօքիւնեան	40
Ստեփան Աբգարեան	40
Սարգիս Մ. Ալթունեան	40
Պետրոս Պօղոս Գարակէօզեան	40
Մովսէս Կարնեցի	40
Սարգիս Մ. Յակոբեան	50
Բարունակ Քամալէրեան	40
Յովհաննէս Խաչօեան	30
Յարութիւն Նապլեան	30
Կարապետ Քանթարճեան	24
Սիմօն Բէխիզեան	30
Ֆ. Եղիազարեան	30
Աւետիս Ճգնաւորեան	20
Ստեփան Սիւրմէլեան	20
Արիստոմ Բէշէլեան	20
Յարութիւն Սուրենեան	20
Յովսէփ Նինուէցի	20
Յարութիւն Մակարեան	20
Անէստի	20
Հաճի Ղօրղօր	20
Յակոբ Օրմանեան	20
Յովսէփ Գըլըճեան	15
Գրիգոր Տ. Յակոբեան	15
Յովհաննէս Մուսեան	15
Սարգիս Դերձակ	15
Գասպար Բէչէլեան	15
Թորոս Խալֆաեան	15
Միքայէլ Հիւքիմեան	15
Յարութիւն Կուկուեան	13
Կարապետ Վարդապետեան	12
Միքայէլ Դումրուեան	12
Յովհաննէս Կեսարեան	12
Ստեփան Սուրենեան	12
Մինաս Եղիկեան	11
Կարապետ Զրոյեան	11
Գրիգոր Տէրտէրեան	11
Գրիգոր Էօքսիւզեան	11
Յովհաննէս Սրապեան	10
Շամիլ Քօթօղլեան	10
Առաքել Պօյաճեան	10
Միսաք Օտապաշեան	10
Պետրոս Փաշաճեան	10
Ճանիկ Քէհեաեան	10
Գրիգոր Բէչախմաճի	10
Մատթէոս Եղիսերեան	10
Սարգիս Պապինեան	10
Ստեփան Էլմասեան	10
Յովհաննէս Թովմասեան	10
Ստեփան Յօթապաշեան	10
Մարտիրոս Ալապալարեան	10
Մեծադղայ Ալօյէմէզեան	10
Սեդրակ Ճգնաւորեան	10
Միսաք Ռշգունապաճապեան	10
Պետրոս Գասպարեան	10
Պօղոս Ինկիլիզեան	10
Խալիլ Իպրահիմ	10
Նահապետ Գալայճի	10
Մարտիրոս Գանձանակեան	10
Սարգիս Տ. Կարապետեան	10
Խաչատուր Ռշգունեան	10
Պետրոս Դէօրդեան	10
Կարապետ Խօճիկեան	10
Կարապետ Փալապըյըքեան	10
Մէհմէտ Ռեսօա	10
Մկրտիչ Ղազարեան	10
Կարապետ Ջիտճեան	10
Յովհաննէս Խաչիկեան	10
Ստեփան Նիկողոսեան	10
Թովմաս Ղավուզճեան	10
Յովհաննէս Կարապետեան	10
Քօնտօչի	10
Զայիրլի	10
Յարութիւն Խաչօեան	6
Յովհաննէս Ռշգունապաճապեան	6
Պ. Տարպուտեան	5
Ճիվան Փափազեան	5
Կարապետ Էլէքճեան	5
Յովհաննէս Մինասեան	5
Օրիորդ Եօրիքա Քարվօնիսի	50
» Խսիունհի Ա. Էլմասեան	10
122 ղրշի հաշւով լիրա Օսմ. 11 և 24 1/2 ղրշ	1372

Ընկալանք ընդամենը 161 Օսմ. լիրա

Համարակալ Գ. Ց. Ցովհաննէսեան

Գանձապետ Աբէլ Կէօլէնկեան

ԱԶԴ.

Ագըքիրմանու Հայոց Ծխական Մեսրոպեան դպրոցին ուսումնական Հոգաբարձութիւնը պատիւ ունի յայտնել թէ մեր դպրոցին համար հարկաւոր է լաւ հայագէտ մանկավարժ ուսուցիչ մը տարեկան 800 մանէթ ռոճիկ, մի սենեակ, վառելափայտ և լուսաւորութիւն ։ Ցանկացողը կարող է իւր պայմանը յայտնել ուղղակի Հոգաբարձութեան Ագըքիրմանու Հայոց Մեսրոպեան դըպրոցին ։

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139—140, Fleet Street, London.

ԴԱՍԱԳԻՐՔ
ՀԱՅ—ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԷՏՍ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ

Գրեաց Մ. Գարագաշեան

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

Գինն է 4 ղրշ արծաթ։ Կը գտնուի Յ. Գավաֆեանի գրատունն և այլ ամէն Հայ գրավաճառաց քով։

ՅԻՇԱՏԱԿՔ ՍԻՊԵՐԻԱԿԱՆԻ ՄԸ

Այս գիրքը որ Մամուրեան Էֆէնտիի մէկ նոր թարգմանութիւնն է և որ իզմիրէն հասած է, կը ծախուի Ս. Ղուկասեան գրատունը, Եէնի ճամի Զինճիրլեր ճատտէսի, թիւ 2 Գին 2 ֆրանք։

ՔՆՆԱԿԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

Ըստ նորագոյն պատմական, լեզուաբանական և բանասիրական տեղեկութեանց

Ա. Մ. Գարագաշեան

ՄԱՍՆ Ա.

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

1880 Տպագրութիւն Յ. Գավաֆեան

Ամենակարեւոր և հմտալից աշխատութիւն մը, որ մեր ազգին ծագումն ու պատմութիւնը իւր վիպասանական վիճակէ հանելով պատմաբանական վիճակի կը վերածէ։

Կը գտնուի Բիւրքճի խան վարի յարկ թիւ 23 Յովհէփ Գավաֆեանի գրանոցը, նաև Զաքմաքճըլար նոյնին գրատունը և այլ մի քանի գրավաճառաց քով։

Գին 1 արծաթ մէճիտ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Յ. Յ. Պարոնեան

Լոյսի մէջ հրատարակեալ այլ և այլ անձանց կենսագրութիւններուն հաւաքածոյն է՝ Գավաֆեան տպարանէնս ելած՝ մաքուր տպագրութեամբ։

Կեդրոնատեղին է Ղուկասեան գրատունը, նաև կը գտնուի Լոյսի գրասենեակին և ամէն գրավաճառաց քով և Սուճի Պօղոս աղայի խանութը. գին կէս արծաթ մէճիտ։

ԱԶԳ

Ներսէս Ե. ազգի պաշտպան կաթողիկոսի մեծադիր և խորհրդաւոր պատկերն, գործ հայրենասէր նկարիչ Պ. Ներսէսեանցի Տփխիսեցւոյ, կը ծախուի 'ի Պոլիս գրավաճառ Պ. Ս. Ղուկասեանի մօտ։ Իսկ 'ի Զմիւռնիա, առաջնորդարանի ցանկերէնի դիւանապետ Օհան էֆէնտի Մարտչլեանի մօտ, գին երկու մէճիտ։

Այս պատկերը կարող է գեղեցիկ զարդ լինել ամէն Հայ տուներու համար։

ՋՐՀԱՆ

Ամերիկայի ջրհաններ մեծ և փոքր, երկայն թէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրհորներու և թէ խորունկ հորերու համար աժան գներով կը ծախուի, Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

UNITED SERVICE

ՕՃԱՌ

Անուշահոտ օճառ, մորթը կը կակուղցնէ ու լեղի ջուրով ալ կը փրփրի, տեսակը խիստ ազնիւ ու գինը շատ աժան է. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1880 ՄԱՐՏ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՐՏ 15

ԲՈՍՖՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
12 30	Եէնիմահալլէէն Մէզար. Պէօյիւք. Թար. Ենիք. Իսթէն. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք։ (Արնաւուտ գիւղի չայգնաւորին հետ պիտի հաղորդակցի)	33
1 30	Եէնիմահալլ. Մէզար. Պէօյիւք. Թար. Ենիք. Էմիր. Ռ. Հիսար Պէպէք	20
2 15	Ռ. Ա. Գավագէն Եէնիմահ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Ենիք. Իսթէն. Էմիրկ. Պօյաճքէ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւ. Օրթաք. (Ուրբաթ օրերը Գուրուչ. Պէշիկ.)	32
3 45	Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապիա, Ենիք. Իսթէն. Էմիրկ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. (Ուրբաթ օրերը ժ 1/2ին Եէնիմահալլէէն)	33
5	Եէնիմահ. Մէզար. Պէօյիւքտ. Թար. Ենիք. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնաւ. Օրթաք. Պէշիկ. (Բացի ուրբաթէ)։	21
6 30	Եէնիմ. Պէօյիւքտ. Թար. Պէյգօզ. Ենիք. Էմիրկէն. Գանլըճա Ռ. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Արնվ. Չէնկ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկունճ. Պէշիկ. Իսկիւտար։	4
8	Ա. և Ռ. Գավագ Եէնիմահ. Մէզ. Պէօյիւքտ. Թար. Պէյգօզ. Ենիք. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. (Ուրբաթ օրերը Իսթէնիէ)։	20
10	Մէզարպուրնուէն Պէօյիւքտ. Թարապիա, Ենիքէօյ, Էմիրկէն, Ռ. Հիսար, Արնաւ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ	22

[illegible]

Ժամ		Թիւ
12 45	Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.	28
1 15	Արնաւուտքէօյ, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթ.	22
1 45	Պէպէք. Արնավ, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ, Գապաթ.	22
2 30	Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.	28
3 15	Արնավ. Գուր. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկ. (բացի ուրբաթէ)	2
10 15	Արնավ. ուղղակի կամուրջ։	21
10 45	Գուրուչ. » »	28

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
12 45	Պէյքօզ, Չուպուգ. Ռ. փաշա մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիք. Չէնկէլքէօյ, Պէյլ, Գուզկ.	21
12 45	Արնավ. Վանիքէօյ, Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գապ։	4
1 15	Պէօյիւք. Թար. Պէյքօզ, Չուպուգ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլ. Գուզկ. Գապ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 1 1/2ին)	12
3	Պէօյիւքտ. Թար. Պէյքօզ, Չուպուգ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք Չէնկէլ. Պէյլ. Գուզ. (Ուրբ. օրերը ժամ 4ին)։	23
8 45	Պէօյիւքտ. Պէյքօզ, Չուպուղ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպէյ, Գուզկ. Իսկ. (Ուրբաթ օրերը Ռիֆաթ փաշա մահալլէսի)։	2

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
2	Գապ. Իսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկէն, Ենիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէօյիւք. Եէնիմահ։	4
2 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թար. Պէօյիւք. Մէզարպ.	33
4 45	Գապ, Պէշիկ. Օրթաք. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Ենիք. Պէյքօզ, Թար. Պէօյիւք. Մէզբ. Եէնիմ. Գավագները։ (Ուրբաթ օրերը Իսթէնիա)	20
6 30	Իսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ. Գանտ. Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Ենիք. Թար. Պէօյիւք։	2
8 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզրպ.	22
10	Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմահ։	33
10 40	Պէշիկ, Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Իսթէն. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմ.	32
11 10	Պէպէք Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Իսթէն. Ենիք. Թարպ. Պէօյիւք Մէզար. Եէնիմահ։ (հարաւային օդերուն Իսթէնիա չհանդպիր)	20

[illegible]

Ժամ		Թիւ
1 45	Ուղղակի Արնաւուտքէօյ։	28
2 15	» » Բացի ուրբաթէ.)	2
9 30	Գապաթ. Պէշիկթ. Օրթաք. Գուր. Արնավ։	21
10 15	Պէշիկ. Օրթաք. Գուր.	28
11 5	Գապա, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնավ.	2
11 45	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	28
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ.	4

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
2 45	Իսկիւտար Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Չուպուգ. Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւքտ։ (Ուրբաթ օրերը Ռիֆաթ փաշա մահ.)	21
9 45	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Չուպուգ. Պէյքօզ, Մէզարպ. Ռ. և Ա. Գավագ։ (Ուրբաթ օրերը ժամ 10ին)։	12
10 30	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլլի, Ա. Հիս, Գանլ. Չուպուգ, Բաշ. Պէյքօզ, Թրպ, Պէօյիւք։ (Բացի ուրբաթէ)։	23
11 10	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Չուպուգ. Պէյքօզ։	21
11 40	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Պէպէք.	22

ԻՍԿԻՒՏԱՐ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Իսկիւտարէն կամուրջ. Ժամ	Ժամ	Կամուրջէն Իսկիւտար. Ժամ	Ժամ
		1 15	8 30
1		1 40	9
1 25		2 10	9 25
2	8 15	2 40	9 50
2 30	8 35 Պէշիկթաշ	3 10	10 10
2 55	9 10	3 40	10 40
3 30	9 35	4 10	11
4	10	4 40	11 20
4 25	10 25	5 10 Պէշիկթ.	11 40
5	10 45	6	11 50
5 25	11 5	6 30	12 5
6	11 25	7 10	
6 35	11 40	8	
7 10	12		

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

Իսկիւտարէն կամուրջ. Ժամ	Ժամ	Կամուրջէն Իսկիւտար. Ժամ	Ժամ
		1 15	6 45
1 15	6 50	1 45	7 15
1 45	7 15	2 15	8 10
2 15	8 15	2 45	8 50
2 50	8 45 Պէշիկթաշ	3 20	9 20
3 20	9 20	3 50	10
4	9 50	4 30	10 30
4 30	10 30	5 Պէշիկթ.	11 5
5 15	11	5 40	11 35
5 45	11 30	6 10	12 5
6 15	12		

Լրագիրս ամէն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանտըգճըլար ճատտէսի թիւ 198, Նորօ խան Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետևեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ. Կարապետ էֆ. Զաքարեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Ճաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթամպօլլեանց.
ՍԱՄՍՈՆ. Եղուարդ էֆ. Մուրատեան
ԿԻՐԱՍՈՆ Գ. էֆ. Խ. Մազմանեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէսլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Գրիգոր էֆ. Մսերեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խօսրով » Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆէնտի.
ԽԻԴՈԿԻԱ.
ՔԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ս. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Ծերունեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Գ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ՂԱԼԱԹԻԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ